

BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ

Hakan GÜNDÜZ*

ÖZ

Ceza yargılamasının amacı; en geniş anlamı ile insan hakları ihlallerine yol açmadan maddi gerçeğe erişmektir. Yargı mercilerinin kararlarında hukuka aykırılıklar bulunabileceği gerçeğinden hareketle, maddi gerçeğe erişme amacına hizmet etmek üzere, bu hukuka aykırılıkların giderilmesi için kanun yolları öngörülmüştür. Ancak, bir davanın sonsuza kadar sürmeyip bir hükümlerle neticelenmesi ve bu hükme karşı kanun yollarının tüketilmesiyle mahkeme kararlarının kesinleşmesi, toplumda hukuksal barışın kurulması ve korunması için zaruri bir ihtiyaçtır. Bununla birlikte, hüküm ve kararlar tüm kanun yolları tüketilerek kesin hüküm kuvvetine erişse dahi, bir süre sonra, maddi gerçeğe uymadıkları, dava konusu olayın mahiyetine aykırı olarak, hüküm veya kararın sanık lehine veya aleyhine sonuç doğurduğu, başka bir deyişle hükümün adli hata ile lekelendiği ortaya çıkabilir. İstinaf kanun yolunun hayata geçtiği 20.7.2016 tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı başvurulacak bir olağanüstü kanun yolu öngörülmemiştir. Ancak, istinaf mahkemesinin kesin nitelikteki hatalı kararlarının düzeltilmesi ihtiyacına binaen, “Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi”, 20.7.2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun ile CMK’ya eklenen 308/A maddesinde düzenlenmiştir. Yapılan düzenleme ile; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine, dairenin itirazı yerinde görürse kararın düzeltilmesi, yerinde görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna göndermesi sağlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bölge adliye mahkemesi, başsavcı, itiraz yetkisi, adli hata, ceza muhakemesi kanunu.

* **Dr. Öğr. Üyesi,** Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, **E-Posta:** hakan.gunduz@hku.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-2437-8329

DOI : 10.34246/ahbvuhfd.813024

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih : 25/06/2020

Yayınlanmasının Uygun Gördüğü Tarih: 07/10/2020

APPEAL AUTHORITY OF THE CHIEF PROSECUTOR OF THE REGIONAL JURISDICTION COURT

ABSTRACT

The purpose of the criminal trial; in its broadest sense, to reach material truth without causing human rights violations. Based on the fact that there may be violations of law in the decisions of the judicial authorities, legal remedies have been envisaged for the purpose of reaching the material truth. However, it is an essential need for the establishment and protection of legal peace in the society, with the conclusion of a lawsuit forever and ending with a judgment and the finalization of court decisions by exhausting the legal remedies against this provision. However, even if the provisions and decisions reached the final judicial power by exhausting all legal remedies, it was revealed that after a while, the judgment or decision did not comply with the fact of truth, contrary to the nature of the case in question, in other words, the judgment was stained with a judicial error. It may occur. According to the provisions in effect on 20.7.2016, when the remedial remedy was implemented, an extraordinary remedy was not foreseen against the final decisions of the criminal courts of the district court. However, based on the need to correct the erroneous judgment of the court of appeal, the "appeal authority of the chief prosecutor of the regional jurisdiction court" was regulated in the article 308 / A, which was added to the Criminal Procedure Code by Law No. 7035 of 20.7.2017. With the arrangement, the department is provided to correct the decision if it sees the objection in place, and if it does not, to send the file to the board of presidents of the criminal departments of the District Court court to examine the objection.

Keywords: Regional jurisdiction court, chief prosecutor, appeal authority, judicial error, code of Criminal Procedure.

GİRİŞ

Kamu davasının açılmasının ardından başlayan yargılama sürecinde, iddia ve savunma makamları ile tanıklar, bilirkişiler gibi yardımcı kişilerin iş birliği sonucu yargı mercileri bir karara varmaktadır. Ancak, yargı mercilerinin verdikleri karar ve hükümlerde hukuka aykırılık olması mümkündür. Hâkimler de her insan gibi yanılabilirler veya yargı kararları tarafları tatmin etmemiş olabilir. Bu durumda davanın taraflarının, kararın yeniden gözden geçirilmesi için başvurabilecekleri bazı hukukî çarelere ihtiyaç vardır. Hâkim veya mahkeme kararlarının kural olarak bir başka makam tarafından denetlenmesi, gerektiği takdirde hukuka aykırılığın giderilmesi amacıyla başvuru

hukukî çarelere ise kanun yolları adı verilmektedir¹. Öğretide kanun yolları teriminin yanı sıra “denetim muhakemesi”, “taarruz yolları” terimlerinin de kullanıldığı görülmektedir². Kanun yolu, hukuka aykırılıkların giderilmesi ve doğru karar verilmesinin sağlanabilmesi açısından taraflar için olduğu kadar toplum için de bir teminattır. Kural olarak, yargı mercilerinin kararlarındaki hukuka aykırılıkların giderilmesi, kanun yoluna başvurma hakkı olanlarca “kanun yolu” adlı bir davanın açılması ve talî bir muhakeme yapılması ile sağlanabilir³.

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (CMK) sistematığına göre, yargı mercilerinin karar ve hükümleri kesinleşmeden önce başvurulabilen kanun yolları olağan kanun yolları, karar ve hükümler kesinleştikten sonra başvurulabilen kanun yolları ise olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılır. Olağan kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyizdir. Olağanüstü kanun yolları ise; Cumhuriyet başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir.

İstinaf kanun yolunun faaliyete geçtiği 20.7.2016 tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı başvurulacak bir kanun yolu öngörülmemiştir. Ancak, istinaf mahkemesinin kesin nitelikteki hatalı kararlarının düzeltilmesi ihtiyacına binaen, “Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi”, 20.7.2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun’un 23’üncü maddesi ile CMK’ya eklenen 308/A maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile hukuk sistemimize dâhil edilen ve 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile önemli değişiklik yapılan söz konusu kanun yolu hakkında akademik çalışma yapılmasının faydalı olacağını değerlendirerek, çalışmamızı kaleme aldık.

Çalışmamızda; öncelikle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin genel esasları hakkında açıklamalarda bulunulacak, müteakiben itirazın usulü incelenecektir.

¹ TOSUN, (1976), 169; YENİSEY/NUHOĞLU, s. 829; ŞAHİN/GÖKTÜRK, (2017), s. 243; CENTEL/ZAFER, s. 793; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 316-317; ÜNVER/HAKERİ, s. 809.

² YÜCE, s. 4; TOSUN, (1976), s. 169; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ/TEPE, s. 703; ÖZTÜRK, s. 641.

³ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1639, 1643; YENİSEY/NUHOĞLU, s. 830.

I. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZI YETKİSİNİN GENEL ESASLARI

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı; istinaf kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşen hükümlere karşı başvurulmuş bir kanun yolu olduğundan, konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle istinaf ile ilgili genel bilgiler verilmesini müteakip inceleme konumuz hakkında açıklamalarda bulunulacaktır.

İstinaf kelimesi; “yeniden başlamak”, “sözün başı” anlamına gelmektedir⁴. İstinaf, ilk kez 1879 tarihli Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkat’la hukuk sistemimize girmiş ve 1924 yılında kaldırılmıştır⁵. CMUK döneminde ceza yargılaması sistemimizde mevcut olmayan istinaf kanun yolu, CMK ile tekrar hukuk sistemimize girmiştir. CMK 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen 20.7.2016 tarihinde bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlaması ile istinaf kanun yolu hayata geçebilmiştir. İstinaf; ilk derece mahkemelerince verilen henüz kesinleşmemiş hükümlerin maddi ve hukuki açıdan üst derece mahkemesi olan bölge adliye mahkemesince denetimini sağlayan olağan ve ikinci derece kanun yoludur⁶. İstinaf kanun yolunun amacı, ilk derece mahkemelerince verilen kesinleşmemiş hükümlerin hem maddi mesele hem de hukuki mesele yönünden incelenerek adli hataların giderilmesini sağlamaktır⁷. CMK’nın 272 ilâ 285’inci maddeleri arasında düzenlenmiş olan istinaf kanun yolunun en önemli özelliği maddi vakanın, yani uyumsuzluk konusu olayın ne şekilde gerçekleştiğinin yeniden incelenmesidir⁸. İstinafta, ilk derece mahkemesince verilmiş hüküm, hem uyumsuzluk konusu maddi olayın içeriğinin değerlendirilmesi, hem de hukuk kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi bakımından yetkili merci tarafından incelenmektedir⁹. İstinaf incelemesi sırasında, bölge adliye mahkemesince yeni bir olay yargılaması yapılır; bölge adliye mahkemesi maddi olguları, ilk derece mahkemesinin tespitleri ile bağlı olmadan yeniden ve ilk derece mahkemesinden bağımsız olarak tartışır. Sözlülük ve doğrudan

⁴ ÖZBEK, s. 707; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 733.

⁵ CENTEL/ZAFER, s. 814.

⁶ SOYASLAN, s. 540; ÖZTÜRK s. 675; ÖZTÜRK/ERDEM, s. 870; KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1682-1683; CENTEL/ZAFER, s. 814; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 333; ÜNVER/HAKERİ, s. 835; ÖZBEK, s. 707; ÇAĞLAR, s. 1377.

⁷ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 858-859; ŞAHİN/GÖKTÜRK, (2017), s. 261.

⁸ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1683; CENTEL/ZAFER, s. 814.

⁹ SOYASLAN, s. 540; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 333; ÖZBEK, s. 708.

doğruluk ilkeleri tatbik edilmek suretiyle öğrenme muhakemesi yapılır¹⁰. İlk derece mahkemesinin hükmünde hata tespit edilirse, kural olarak, bu hükmün bozularak kaldırılması ile yetinilmez, esas hakkında yeni bir hüküm verilir¹¹.

A. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı Kanun Yolunun İhdası ve 7188 sayılı Kanun ile Yapılan Değişikliklerle Geline Son Durum

CMK'nın "Olağanüstü kanun yolları" başlığı altında düzenlenen ilk kanun yolu "Cumhuriyet başsavcısının itirazı" kanun yoludur. 20.7.2017 tarihli ve 7035 sayılı *Bölge Adliye ve Bölge İdare Mahkemelerinin İşleyişinde Ortaya Çıkan Sorunların Giderilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*'un¹² 23'üncü maddesi ile CMK'nın "Kanun Yolları" başlıklı Altıncı Kitabının "Olağanüstü Kanun Yolları" başlıklı Üçüncü Kısımının Birinci Bölümünün "Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi" şeklindeki başlığında yer alan "Yargıtay" ibaresi bölüm başlığından çıkarılmış ve istinaf mahkemesinin kesin nitelikteki hatalı kararlarının düzeltilmesi ihtiyacına binaen aynı bölüme eklenen 308/A maddesi ile hukuk sistemimize "*Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi*" adı altında yeni bir olağanüstü kanun yolu getirilmiştir.

CMK'nın 308/A maddesinin ilk halinde; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, re'sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebileceği, sanığın lehine itirazda süre aranmayacağı, kararına itiraz edilen dairenin, itirazı yerinde görürse kararını düzeltereği, aksi halde itirazı reddedeceği, itirazın reddine ilişkin kararların kesin olduğu düzenlenmiştir. Bu hükmü ihdas eden Kanun'un madde gerekçesinde¹³; "...Düzenleme ile, olası hukuka aykırılıkların giderilmesi amacıyla bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararları aleyhine bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının kararı veren ceza dairesine otuz gün içinde itiraz edebilmesine imkân" tanımak amacıyla bu düzenlemenin yapıldığı vurgulanmıştır.

¹⁰ SARIGÜL, s. 13.

¹¹ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1682-1683; YENİSEY/NUHOĞLU, s. 927-928; ÖZTÜRK s. 728-729; ÖZTÜRK/ERDEM, s. 870.

¹² 7035 sayılı Kanun; 5.8.2017 tarihli ve 30145 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹³ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss490.pdf>, erişim: 28.5.2020

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisine ilişkin düzenlemenin ilk hâlindeki en büyük eksiklik, kararına itiraz edilen dairenin, itiraza ilişkin vereceği ret kararının kesin nitelikte olması; itirazın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında olduğu gibi, daire tarafından itirazın yerinde görülmemesi durumunda nihai karar verilmek üzere, dosyanın kararı veren merci dışında bir mercie gönderilmesi yönünde düzenleme yapılmamasıdır. Bu nedenle, Kanun'un ilk halindeki düzenleme söz konusu kanun yolunu etkili bir başvuru yolu olmaktan çıkartmaktaydı.

Maddenin yaklaşık iki yıllık uygulaması sırasında belirttiğimiz eksikliğin görülmesi üzerine, 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde köklü değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenleme ile; dairenin itirazı yerinde görürse kararını düzeltmesi, yerinde görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere ceza daireleri başkanlar kuruluna göndermesi sağlanmaktadır. Başkanlar kuruluna gönderilen itiraz hakkında, kararına itiraz edilen dairenin başkanı veya görevlendireceği üye tarafından kurula sunulmak üzere bir rapor hazırlanacaktır. Dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulunun bu incelemeyi yapması; kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararlarının, gereği için dairesine gönderilmesi öngörülmektedir. Başkanlar kurulunun verdiği kararlar kesin niteliktedir.

CMK'nın 308/A maddesinde değişiklik yapan 7188 sayılı Kanun'un madde gerekçesinde; yapılan düzenleme ile olağanüstü bir kanun yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının incelenmesi bakımından etkili bir yöntem getirilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir¹⁴. Gerçekten de yapılan değişiklikle, kararına itiraz edilen daire dışındaki bir üst merci tarafından kararın denetim yolunun açılmış olması; "*bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisini*" basit ve bariz hukuka aykırılıkların, kararı veren daire tarafından düzeltilebileceği etkisiz bir yol olmaktan çıkarmış ve hukuka aykırılıkların düzeltilmesinin yanı sıra bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin içtihat farklılıklarının giderilebileceği, objektif nitelikte denetim yapılmasına imkân sağlayabilecek etkili bir

¹⁴ TBMM Adalet Komisyonu'nun Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine İlişkin 8.10.2019 tarih ve Esas: 2/2215, Karar: 6 sayılı Raporu, s. 19. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss105.pdf>, erişim: 30.5.2020.

olağanüstü kanun yolu hüviyetine kavuşturmuştur. Zira, maddi hatalar ve bariz hukuka aykırılıklar dışında, kararı veren dairenin itiraz üzerine kararını değiştireceğini beklemek hayatın olağan akışına aykırıdır ve itiraza konu karar üzerinde gerçek anlamda bir denetim ancak başka bir merci tarafından yapılabilir. Yapılan kanun değişikliği belirttiğimiz bu hususu sağlamaya dönük çok önemli bir düzenleme olduğundan, prensip olarak yerindedir.

B. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı Kanun Yolunun Gerekliği

Ceza yargılamasının amacı; en geniş anlamı ile insan hakları ihlallerine yol açmadan maddi gerçeğe erişmektir¹⁵. Yargı mercilerinin kararlarında hukuka aykırılıklar bulunabileceği gerçeğinden hareketle, maddi gerçeğe erişme amacına hizmet etmek üzere, bu hukuka aykırılıkların giderilmesi için kanun yolları öngörülmüştür. Ancak, bir davanın sonsuza kadar sürmüyüp bir hükümle neticelenmesi ve bu hükme karşı kanun yollarının tüketilmesiyle mahkeme kararlarının kesinleşmesi, toplumda hukuksal barışın kurulması ve korunması için zaruri bir ihtiyaçtır¹⁶. Bununla birlikte, hüküm ve kararlar tüm kanun yolları tüketilerek kesin hüküm kuvvetine erişse dahi, bir süre sonra, maddi gerçeğe uymadıkları, dava konusu olayın mahiyetine aykırı olarak, hüküm veya kararın sanık lehine veya aleyhine sonuç doğurduğu, başka bir deyişle hükmün adli hata ile lekelendiği ortaya çıkabilir¹⁷.

İstinaf incelemesi sonucunda, kural olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir¹⁸. Ancak, CMK'nın 286'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında bu kuralın istisnasına yer verilmiş; başka bir deyişle temyiz edilebilir nitelikteki bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bir kısım kararları kesin nitelikte kabul edilerek, temyiz edilemeyecekleri düzenlenmiştir.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (Mehaz Kanun) istinaf kanun yolunun düzenlendiği 312 ilâ 332'nci maddeleri arasında yer alan hükümleri incelediğimizde, bu şekilde istinaf incelemesi sonucunda verilen kararların kesin olduğuna; temyiz edilemeyeceklerine dair bir hükme rastlamadık¹⁹.

¹⁵ ŞAHİN/GÖKTÜRK, (2015), s. 30; SOYASLAN, 2014, 54.

¹⁶ ARSLAN, s. 722.

¹⁷ ÖZGEN, s. 6; İNAN, s. 226.

¹⁸ CMK'nın 286'ncı maddesinin 1'inci fıkrası.

¹⁹ YENİSEY/OKTAR, s. 377-388.

Aksine, Mehz Kanun'un "*Temyiz*" kanun yoluna ilişkin 335'inci maddesinin 1'inci fıkrasında; "*İstinaf edilebilen bir hüküm, istinaf yerine, temyiz edilebilir.*" şeklinde; 3'üncü fıkrasında ise "*...İstinafta verilen mahkeme hükmü, genel hükümlere göre temyiz edilebilir.*" şeklinde düzenlemeler olduğu görülmektedir²⁰. Mehz Kanun'da istinaf kanun yolunda verilen kararların kesin olduğuna ve temyiz edilemeyeceklerine dair bir hüküm bulunmadığından, inceleme konumuz gibi bir olağanüstü kanun yolu öngörülmesi fiilen mümkün değildir. Ancak, CMK'da tam tersine istinaf kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararların bir kısmının kesin olduğu kabul edilerek, temyiz yolu kapatılmış ve istinaf yolunun fiilen uygulamaya geçtiği 20.7.2016 tarihinde, bu şekilde kesinleşen kararlara karşı başvurulabilecek bir kanun yolu öngörülmemiştir.

Hak arama özgürlüğünün tam olarak tesisi ve ceza yargılamasının esas amacı olan maddi gerçeğe ulaşma açısından, CMK'nın 286'ıncı maddesinin 2'nci maddesinde sayılan istisnalara yer verilmeyip, bu hüküm ve kararlara da Mehz Kanun uygulamasında olduğu gibi, temyiz yolunun açık olmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ancak, ceza miktarı veya uygulanan tedbir açısından daha az önem atfedilen bazı hükümlerin istinaf incelemesi sonucunda kesinleşmesi ve bu suretle Yargıtay'ın iş yükünün azaltılması amacına hizmet ettiğini değerlendirdiğimiz bu kanun hükümleri mevcut olduğu sürece, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarında mevcut olabilecek adli hataların düzeltilmesi için inceleme konumuz olan kanun yolu gibi bir hukuki çarenin de mutlaka mevcut olması gerektiği açıktır. Bununla birlikte, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı kanun yolunun; istinaf incelemesi sonucunda kesinleşen kararlardaki hukuka aykırılıkların giderilmesini sağlayabileceği gibi, adil yargılanma hakkını gerçekleştirme amacı ile aynı bölge adliye mahkemesinin farklı daireleri arasında içtihat birliğini sağlama amacına da hizmet edebilecek bir kanun yolu olduğunu değerlendiriyoruz.

C. Hukuki Niteliği

CMK'nın "*Kanun Yolları*" başlıklı Altıncı Kitabının "*Olağanüstü Kanun Yolları*" başlıklı Üçüncü Kısımının Üçüncü Bölümünde düzenlenmiş olan *bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin*, Kanun'un sistematiğine göre olağanüstü kanun yolu olduğu açıktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının itirazı; bölge adliye mahkemesi

²⁰ YENİSEY/OKTAR, s. 388-389.

ceza dairelerinin kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, kendiliğinden veya tarafların istemi üzerine, daire ilâminin kendisine verilmesinden itibaren otuz gün içinde, sanığın lehine itirazda ise süre sınırı olmaksızın, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna itiraz edebilmesi yetkisi tanıyan kanun yoludur. Bu kanun yolu; istinaf davası üzerine bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin verdiği kararın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle, istinafa konu hükmün ve daire kararının bir defa da bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunda incelenmesi için başvurulabilen bir olağanüstü kanun yoludur.

İnceleme konumuz ile hukuki nitelikleri dâhil birçok noktada örtüşen bir kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının hüküm altına alındığı CMK'nın 308'inci maddesinde, Yargıtay Başsavcısının bu yola başvurması için, ilamın tebliğinden itibaren belirli bir süre tanınmış olması gerekçe gösterilerek, bu yolun olağan kanun yolu olduğu ileri sürülmüştür²¹. Kanaatimizce; Yargıtay adına iş bölümü esasına göre çalışan dairelerin temyiz incelemesi sonucunda verdikleri kararlar kural olarak kesindir ve kararın kesinlik kazanması için bir başka makamın onayına ihtiyaç yoktur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı veya karara direnme hakları olan bölge adliye mahkemesi ya da ilk derece mahkemesince direnme kararı verilmesi üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca, Daire kararı kaldırılabilir. Başsavcının itirazının süreye bağlanmış olması da bu yolun olağanüstü kanun yolu olma niteliğini değiştirmeyecektir. Bir kanun yoluna başvurma süreye bağlanmış olup olmaması tek başına o yolun hukuki niteliğini belirlemek için yeterli değildir. Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlâl veya düşme kararlarının yargılamanın yenilenmesi nedeni olarak düzenlendiği hükümde de bu yola başvuru için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleşmesinden itibaren bir yıllık süre öngörülmüş olmasının, yargılanmanın yenilenmesi yolunu olağanüstü kanun yolu olmaktan çıkardığı söylenemeyeceğine göre, burada da aynı durum geçerlidir. Bununla birlikte, Başsavcının sanık lehine itirazında süre öngörülmemiş olması da süre kriterinin tek başına bu yolun olağan kanun yolu sayılması için yeterli olmadığını göstermektedir. Ayrıca, Kanun Koyucu'nun da bu yolu çok açık bir şekilde olağanüstü kanun yolu olarak sınıflandırması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunun olağanüstü kanun yolu olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir.

Yukarıdaki paragrafta belirttiğimiz, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına sanık aleyhine itiraz için tanınan sürenin daire kararının kesinleşmesine

²¹ YURTCAN, s. 1035-1036.

etkisinin olup olmadığına ilişkin tartışmaların inceleme konumuz açısından söz konusu olması pek mümkün görünmemektedir. Zira, CMK'nın 308/A maddesinde "*bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı*" bu yola başvurulabileceği belirtilerek, bu yolun olağanüstü kanun yolu olduğu açıkça ortaya konulmuştur.

D. İtirazın Konusu

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlara karşı inceleme konumuz olan kanun yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunun konusunu, istinaf incelemesi sırasında bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesinin verdiği kesin nitelikteki karar teşkil etmektedir; bunun dışındaki kararlara karşı söz konusu kanun yoluna başvurulamaz.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki ilk karar türü, CMK'nın 286'ncı maddesinin 2'nci fıkrası kapsamında kalan kararlardır. Bu maddede bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararları dokuz bent hâlinde sayılmıştır. Zikredilen düzenlemeye göre;

- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

- İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

- Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

- İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve CMK'nın 272'nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

- Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

- Sadece eşya veya kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

- On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

- Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

- Yukarıdaki bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları, kesin nitelikte olup temyiz edilemez.

Ancak, Kanun Koyucu tarafından bazı suç tiplerine özel bir önem atfedilmiş ve yukarıda sayılan bentlerin kapsamında bulunsa dahi, söz konusu suçlara ilişkin istinaf incelemesi sonucunda bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararların temyiz edilebilecekleri düzenlenmiştir²². Bu suçlar; Türk Ceza Kanununda yer alan hakaret, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit, suç işlemeye tahrik, suçu ve suçluyu övmek, halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama, kanunlara uymamaya tahrik, Cumhurbaşkanına hakaret, Devletin egemenlik alametlerini aşağılama, Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama, silahlı örgüt, halkı askerlikten soğutma suçları, Terörle Mücadele Kanununun 6'ncı maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar ve Toplantı ve Gösteri Yürütüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrası, 31'inci maddesi ve 32'nci maddesinde yer alan suçlardır. Sayılan suçlar hakkında bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlar, CMK'nın 286'ncı maddesinin 2'inci fıkrası kapsamında olsa dahi temyiz edilebileceklerinden, bu nitelikteki kararlara ilişkin bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından inceleme konumuz olan kanun yoluna başvurulamayacaktır.

²² CMK'nın 286'nci maddesinin 3'üncü fıkrası: "İkinci fıkrada belirtilen temyiz edilemeyecek kararlar kapsamında olsa bile aşağıda sayılan suçlar nedeniyle verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları temyiz edilebilir:..."

CMK'nın 308/A maddesinin gerekçesinde²³ yer verilmemle birlikte, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki bir karar türüne de CMK'nın 276'ncı maddesinden hareketle ulaşmaktayız. Bu düzenlemeye göre, istinaf istemini inceleyen hükmü veren mahkeme; istemin kanunî sürenin geçmesinden sonra veya aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı yapıldığını ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkının bulunmadığını değerlendirirse, vereceği bir kararla istinaf istemini reddeder. İstinaf başvurusunda bulunan taraflar, ret kararının kendilerine tebliğinden itibaren yedi gün içinde bölge adliye mahkemesinden bu hususta bir karar vermesini isteyebilirler. Bu takdirde dosya bölge adliye mahkemesine gönderilir. Ancak, bu nedenle hükmün infazı ertelenemez. İlk derece mahkemesinin istinaf başvurusunun reddine ilişkin kararı bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından incelendikten sonra, bu kararın yerinde olduğu sonucuna varılırsa, ceza dairesi istinaf başvurusunun esastan reddine karar verecektir.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin ön inceleme sırasında izleyeceği usulü düzenleyen CMK'nın 279'uncu maddesinde²⁴ ön inceleme sonucunda ceza dairesinin vereceği *"istinaf başvurusunun reddine"* dair kararlara CMK'nın 267'nci maddesi çerçevesinde itiraz yolu öngörülmuş olmakla birlikte, CMK'nın 276'ncı maddesi kapsamında ceza dairesince

²³ 7035 sayılı Kanun'un 23'üncü maddesi ile CMK'ya eklenen 308/A maddesinin gerekçesi; *"5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 286'ncı maddesinin ikinci fıkrasında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlardan hangilerinin kesin nitelikte olduğu düzenlenmiştir. Temyiz edilemeyen bu kararlara karşı olağanüstü bir kanun yolu da öngörülmemiştir. Yargıtay ceza dairelerince verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi 5271 sayılı Kanunun 308 inci maddesinde düzenlenmiş, ancak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara karşı benzer bir olağanüstü kanun yolu açılmamıştır. Düzenleme ile, olası hukuka aykırılıkların giderilebilmesi amacıyla bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararları aleyhine bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının kararı veren ceza dairesine otuz gün içinde itiraz edebilmesine imkân tanınmaktadır. Sanık lehine yapılan itirazlarda ise süre koşulu aranmayacaktır. Daire, mümkün olan en kısa sürede itirazı inceleyerek yerinde görürse kararını düzelterek, aksi halde itirazı kesin olarak reddedecektir."*, https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=211746&pkanun_numarasi=7035, erişim: 11.6.2020.

²⁴ CMK'nın 279'uncu maddesi: *"(1) Dosya üzerinde yapılan ön inceleme sonunda;*
a) *Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığına anlaşılmaması hâlinde dosyanın yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilmesine,*
b) *Bölge adliye mahkemesine başvurusunun süresi içinde yapılmadığına, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığına, başvuranın buna hakkı bulunmadığına anlaşılmaması hâlinde istinaf başvurusunun reddine,*
Karar verilir. (Ek cümle: 18/6/2014-6545/76 md.) Bu kararlar itiraza tabidir."

verilen kararlara karşı CMK'da itiraz yolu öngörülmemiştir; bu durum da bize anılan madde kapsamında ceza dairelerince verilen kararların kesin nitelikte olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, CMK'nın 276'ncı maddesinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin yapacağı incelemenin *hükümün infazını ertelemeyeceğinin* açıkça yazılmış olması da bu görüşümüzü teyit etmektedir. Her ne kadar CMK'nın 308/A maddesinin gerekçesinde, bu yolun, CMK'nın 286'ncı maddesinin 2'inci fıkrasında sayılan ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı getirildiği belirtilip, CMK'nın 276'ncı maddesi kapsamında verilen ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına açıkça yer verilmemiş ise de; madde gerekçeleri yol gösterici olmakla birlikte, bağlayıcı değildir. CMK'nın 308/A madde metninde; başka bir maddedeki düzenlemeye yollama yapılmaksızın, bu yolun, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı kabul edildiği belirtilmektedir. Bu nedenle, CMK'nın 276'ncı maddesi kapsamında ceza dairelerince verilen istinaf başvurusunun esastan reddine dair kesin kararlara karşı da inceleme konumuz olan kanun yoluna başvurulabileceğini değerlendiriyoruz²⁵.

E. İtiraz Nedenleri

Yargılama konusu her uyuşmazlık, çözülmesi gereken bir sorun anlamına gelmektedir. Çözülmesi gereken uyuşmazlığın maddi ve hukuki olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Uyuşmazlığın maddi yönü, dava konusu eylemin sanık tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, gerçekleştirilmiş ise ne zaman ve ne şekilde gerçekleştirildiği sorununu çözmektedir. Bu hususlar eylemin sübutuna ilişkindir ve maddi olayı çözerken yapılan hatalar maddi hata olarak adlandırılır. Maddi olay tam olarak ortaya konulduktan sonra, sabit görülen fiilin ceza kanunlarında düzenlenmiş bir suçu oluşturup oluşturmadığı, suç oluşturuyorsa bu suçun vasıflandırılması ile uygulanacak yaptırımın belirlenmesi ise uyuşmazlığın hukuki yönüne ilişkindir ve bu süreçte yapılan hatalar ise hukuki hatalardır²⁶.

Yargı mercilerinin kararlarında mevcut olabilecek maddi ve hukuki hatalardan kaynaklı hukuka aykırılıkların giderilmesi için kanun yolları öngörülmüştür. Yargılamanın yenilenmesi yolunda olduğu gibi, bazı kanun yollarında Kanun Koyucu söz konusu kanun yoluna başvurulabilecek nedenleri tek tek sayarak, başvuruyu bu nedenlerle sınırlandırmıştır. Ancak, CMK'da, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yoluna

²⁵ Aynı görüş için bkz. ÇINKO, s. 98.

²⁶ KUNTER, s. 203.

başvurulabilecek nedenler tek tek sayılmamıştır. İstinaf incelemesinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairesince hükmün maddi ve hukuki yönü birlikte incelenmektedir. Bu nedenle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, ceza dairesinin kararındaki maddi veya hukuki hatalardan kaynaklı hukuka aykırılıklar yönünden söz konusu kanun yoluna başvurulması mümkündür.

F. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı Yetkisi ile Karşılaştırılması

CMK'nın 308'inci maddesinde düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı; Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, kendiliğinden veya tarafların istemi üzerine, daire ilâmının kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde Ceza Genel Kurulu'na itiraz edebilmesi yetkisi tanıyan bir kanun yoludur. Bu kanun yolu; temyiz davası üzerine Yargıtay dairesinin verdiği kararın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle, öncelikle bu kararı veren daire tarafından kararın yeniden incelenmesi, dairesinin itirazı yerinde görmemesi durumunda ise temyize konu hükmün ve daire kararının bir defa da Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda incelenmesi için başvurulabilen bir olağanüstü kanun yoludur²⁷. Öğretilde, bu yolun "olağanüstü itiraz" olarak adlandırıldığı da görülmektedir²⁸. CMUK'da yer alan "karar düzeltme" kanun yolu²⁹, CMK'da açıkça düzenlenmemekle

²⁷ CENTEL/ZAFER, s. 849; TOSUN, (1973), s. 133-134.

²⁸ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 774; ÖZTÜRK, s. 746.

²⁹ 1412 sayılı CMUK Md. 322/5-6 : "Ceza dairelerinin veya Ceza Umumi Heyetinin kararlarına karşı tashihi karar usulü ancak hükmün ve kararın zat ve mahiyetine doğrudan doğruya müessir olmak üzere temyiz istida veya layihasında veya tebliğnamede dermeyeran olunan bir hususun ve bunlar haricinde esas hükme müessir noksan ve hataların temyizen nazara alınmıyarak meskütünanah kalması hallerinde caridir.

(Değişik fıkra: 21/05/1985 - 3206/64 md.) Karar düzeltilmesini istemek yetkisi Cumhuriyet Başsavcısına aittir. Bu talep üzerine Yargıtay incelemesi, asıl ilamı vermiş olan daire veya Genel Kurulca yapılır. Karar düzeltme talebinin; dosyanın mahalline iadesini müteakip hükmün infazı için Cumhuriyet savcılığınca ödeme emri veya davetiyenin hükümlüye tebliği veya yakalama müzakeresinin infazına başlandığı tarihten, mahalline gönderilmesi gerekmeyen dosyalar için de Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ilgili Cumhuriyet savcılığı aracılığı ile yapılacak tebliğattan itibaren bir ay içerisinde yapılması gerekir. Mahalli Cumhuriyet savcısı, bu süre içinde ilgililerin başvurusu üzerine, düşüncesiyle birlikte evrakı gereği takdir edilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir. Ancak bu durum infazın geri bırakılmasını gerektirmez. Cumhuriyet Başsavcısı durumu inceleyip düzeltme talebini uygun gördüğü takdirde infazın geri bırakılmasını derhal mahalline bildirir ve ondan sonra gereğini yapar. Mahalli Cumhuriyet savcısı da re'sen Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak karar düzeltme isteğinde bulunabilir, ancak bu halde bir aylık süre kaydı aranmaz. Karar

birlikte, 2.7.2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanun ile CMK'nın 308'inci maddesine eklenen ikinci ve üçüncü fıkralarda; itiraz üzerine dosyanın, kararına itiraz edilen daireye gönderileceği, dairesinin itirazı yerinde görürse kararını düzeltereği, yerinde görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göndereceği hususların düzenlendiği göz önünde bulundurulduğunda, yapılan bu değişiklikle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının, bünyesinde karar düzeltme kanun yolunu da kısmen barındıran bir kanun yoluna dönüştüğü anlaşılmaktadır³⁰.

CMK'nın "*Olağanüstü kanun yolları*" başlıklı kısmın "*Birinci bölümünde*" "*Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisi*" adı altında düzenlenen her iki kanun yolunun, Kanun'da düzenlendikleri yer de dâhil olmak üzere çok sayıda ortak yönü bulunmaktadır. 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişikliklerle birlikte, birkaç husus dışında her iki kanun yolunun genel esasları arasında önemli bir farklılık kalmamıştır.

Her iki kanun yolunda; itirazın re'sen veya tarafların istemi üzerine, ilâmın tebliğinden tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması, sanığın lehine itirazda süre aranmaması, kararına itiraz edilen ceza dairesinin mümkün olan en kısa sürede itirazı inceleyip, itirazı yerinde görürse kararını düzeltmesi; yerinde görmezse dosyayı itiraz hakkında karar vermeye yetkili mercie göndermesi, itirazın ceza dairesi kararının maddi veya hukuki yönüne ilişkin olabilmesi³¹ ve itiraz nedenleri açısından bir sınırlandırma olmaması³², her iki olağanüstü kanun yolunun ortak yönleridir.

Bu kanun yolları açısından dikkat çeken ilk farklılık, kanun yoluna başvurabilecek kişilerdir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yoluna, bu yolun adı ile mütenasip olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı dışında kimse başvuramaz³³. CMK'nın 308/A maddesine göre ise, itiraz yetkisi bölge

düzeltilme talebi reddedilirse bir daha karar düzeltme talebinde bulunulamaz."

³⁰ ŞAHİN/GÖKTÜRK, (2017), s. 295.

³¹ ARSLAN, s. 119. CMK Tasarısının 308'inci madde gerekçesinde; "*İtiraz, daire kararında gerek maddî ve gerek usul hukukuna aykırı olduğu saptanan hususlara yönelik olabilir.*" denilerek, Yargıtay Başsavcısının kararın maddî ve hukuki yönlerine ilişkin gördüğü hukuka aykırılıkları itiraz konusu yapabileceği açıklığa kavuşturulmuştur. (CMK Tasarısının gerekçesi; ŞAHİN, s. 905.)

³² ARSLAN, s. 119.

³³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ/TEPE, s. 774.

adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı makamına verilmiştir³⁴; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığında görevli tüm savcılar tarafından bu yetki kullanılabilir. Gerek CMK'nın "Kanun Yolları" başlıklı Altıncı Kitabının "Olağanüstü Kanun Yolları" başlıklı Üçüncü Kısımının Birinci Bölümünün başlığının "*Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi*" olması, gerek CMK'nın 308'inci maddesinin başlığında ve madde metninde "*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi*" ifadesinin kullanılması hususları göz önünde bulundurulduğunda, aynı bölüm başlığı altında düzenlenen benzer nitelikteki kanun yolları arasında uyum sağlanması açısından, istisnai olarak başvurulabilecek söz konusu olağanüstü kanun yoluna müraعات yetkisini sadece bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına verecek şekilde bir yasal düzenleme yapılmasının daha yerinde olacağını değerlendiriyoruz.

Bu kanun yolları açısından dikkat çeken ikinci farklılık, itiraz incelemesini yapacak merciin; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda, Yargıtay Ceza Genel Kurulu iken, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunda, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu olmasıdır. Bölge adliye mahkemelerinin bünyesinde Yargıtay'da olduğu gibi bir ceza genel kurulu mevcut değildir. Kanun Koyucu bölge adliye mahkemelerinde itirazları incelemek üzere ceza genel kurulu gibi bir kurul kurmayı tercih etmemiş, halihazırda her bölge adliye mahkemesinde mevcut olan ceza daireleri başkanlar kuruluna bu görevi vermiştir.

Her iki kanun yolu arasındaki diğer bir farklılık ise, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda, Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazı yerinde görürse, itiraza konu kararın kaldırılması ile yetinmeyip, CMK'nın 271/2'nci maddesi uyarınca, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar vermesi gerekirken³⁵; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunda, CMK'nın 271/2'nci maddesine istisna getirilmiştir ve bu kapsamda, ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın kabulü kararı verilmesi ile yetinilerek, dava dosyasının gereğinin yapılması için ilgili daireye gönderilmesi gerekecektir.

³⁴ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 939.

³⁵ ARSLAN, s. 150.

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZININ USULÜ

A. Genel Olarak

CMK'nın 308/A maddesinde; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, re'sen veya istem üzerine, kararı veren daireye itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Maddenin yazım tarzından, Kanun Koyucu'nun, bu kanun yoluna bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığında görevli Cumhuriyet başsavcısı dahil, tüm Cumhuriyet savcılarının yetkili olmasını arzu ettiği anlaşılmaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları bu yetkilerini re'sen veya istem üzerine kullanabilirler. Bu konuda istemde bulunmaya kimlerin yetkili olduğu açıkça belirtilmediğinden, kanun yollarına başvurma yetkisine sahip olan kişiler³⁶, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığında, ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı, ceza daireleri başkanlar kurulu nezdinde itirazda bulunulması yönünde istemde bulunabilirler. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı istem üzerine mutlaka itiraz yoluna başvurmak zorunda olmadığı gibi, istemde bulunulmasını beklemeden de re'sen itirazda bulunabilir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yoluna başvuru zamanı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda olduğu gibi düzenlenmiştir. Ceza dairesinin kesin nitelikteki kararının, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verildiği andan itibaren 30 gün içerisinde sanığın aleyhine bu yola başvurulabilmesi mümkündür; hak düşürücü mahiyetteki bu süre geçtikten sonra itiraz yoluna başvurulamaz. Sürenin geçtiği gözden kaçırılıp sanık aleyhine bu yola başvurulmuş olsa dahi, ceza daireleri başkanlar kurulunca işin esasına geçilmeden önce yapılacak incelemede bu durum re'sen gözetilerek, "itirazın süre yönünden reddine" karar verilmelidir. Sanığın lehine itiraz yoluna başvurulması hâlinde ise süre aranmamıştır.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararının verilmesi ile birlikte ilk derece mahkemesinin istinaf kanun yolunda incelenen hükmü kesinleşmiş olacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet

³⁶ CMK Madde 260 "Kanun yollarına başvurma hakkı" "1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır."

başsavcısınca, ceza dairesinin bu nitelikteki bir kararına karşı itiraz yoluna başvurusu; hükmün infazını durdurmaz veya infazın geri bırakılması sonucunu doğurmaz. Ancak, itiraz incelemesini yapan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu yapılan itirazı kabul ederse, dosya içeriğine göre hükmen tutuklu bulunan yahut kesinleşen cezası infaz edilmekte veya edilecek olan hükümlünün mağduriyetine neden olmamak adına, aynı zamanda infazın durdurulmasına ve hükümlünün tahliyesine karar verebilir.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun sanığın lehine yapılan itirazın kabulüne ve gereği için dosyanın dairesine gönderilmesine karar vermesinin ardından, dava dosyayı hakkında itiraz yoluna başvuru sanık yönünden derdest hale gelecektir; ancak, dosyada birden fazla sanık bulunması durumunda, bu sanıklar hakkında verilen kesin nitelikteki ceza kararı itiraz yoluyla denetlenmediğinden hüküm kesinleştiği için nasıl bir yol izlenmesi gerektiği sorusu akla gelebilir. İstinaf incelemesi sırasında ceza dairesince verilen kararların sanık lehine olması hâlinde, bu hususların istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıkların da istinaf isteminde bulunmuşçasına verilen kararlardan yararlandırılmasını (sirayetini) düzenleyen CMK'nın 280'inci maddesinin 3'üncü fıkrası, istinaf kanun yoluna özgü bir hükümdür. İstisnai bir hüküm olan bu düzenlemenin, olağanüstü bir kanun yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılan itiraz incelemesi sırasında kıyasen uygulanmasının mümkün olmadığını değerlendiriyoruz. Ancak, ceza daireleri başkanlar kurulu tarafından yapılan itiraz incelemesi sırasında sanık lehine verilen itirazın kabulü kararı ile birlikte ilgili ceza dairesince yeniden yapılacak istinaf incelemesi sırasında, verilen lehe karar diğer sanıklara sirayet ettirilmeli ve bu suretle aynı hukuki durumdaki sanıklardan bir kısmının aleyhine sonuç doğmasının önüne geçilmelidir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, ceza daireleri başkanlar kurulu itirazın esası hakkında bir karar verinceye kadar, başvurusundan vazgeçebilir. CMK'nın 266'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında yer alan; *"Ancak, Cumhuriyet savcısı tarafından sanık lehine yapılan başvurudan onun rızası olmaksızın vazgeçilemez."* cümlesi nedeniyle, sanığın lehine yapılan itiraz başvurusundan vazgeçmek için sanığın rızasının alınmasının gerektiği ileri sürülebilir. Ancak, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının münhasıran yetkisinde olan itiraz kanun yoluna başvuruda, bu olağanüstü yola başvurmak konusunda sanık da dahil tarafların istemleriyle bağlı olmayan bu

makamın itirazdan vazgeçerken de sanığın icazetine ihtiyacının bulunmadığı kanaatindeyiz. Zira, CMK'nın 266/1'inci maddesindeki düzenlemenin, ancak sanık veya hükümlünün de Cumhuriyet savcısı ile birlikte başvurmaya yetkili olduğu kanun yolları açısından uygulama alanı bulabileceğini değerlendiriyoruz.

B. Başvuruyu İncelenmekle Görevli ve Yetkili Mercii

CMK'nın 308/A maddesinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yolunda, itiraz incelemesini yapacak merciin bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu olacağı düzenlenmiştir. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 34'üncü maddesinde; bölge adliye mahkemesi başkanının görevleri arasında, ceza daireleri başkanlar kuruluna başkanlık etmek gösterilmiş, aynı Kanun'un 35'inci maddesinde, bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulunun; daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak, benzer olaylarda bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyuşmazlık bulunması hâlinde bu uyuşmazlığın giderilmesini ilgililerin gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek Yargıtay'dan bu konuda bir karar verilmesini istemek ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek, sayılmıştır.

Ceza daireleri başkanlar kurulunun 5235 sayılı Kanun'un 35'inci maddesinde sayılan ilk iki görevinin niteliği gereği, bu kurul, idari bir kurul izlenimi verebilir. Ancak, aynı maddenin son fıkrasında "*Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.*" şeklinde genel bir görevi bulunan Kurul'a, CMK'nın 7188 sayılı Kanun ile değişik 308/A maddesi ile, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı karara bağlamak görevi de verilmiştir.

CMK'nın 308/A maddesinde; dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde HSK tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulunun bu incelemeyi yapacağı, başkanlar kurulunun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esaslarının, HSK tarafından belirleneceği düzenlenmiştir. Maddenin verdiği bu yetkiye dayanarak HSK

Genel Kurulunca alınan 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı kararda³⁷; CMK'nın

³⁷ HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarihli ve 410 sayılı kararı: "...5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 35. maddesi gereğince, ceza daireleri başkanlar kurulu, bölge adliye mahkemesi başkanı ile ceza daireleri başkanlarının eksiksiz katılımıyla toplanmakta ve salt çoğunlukla karar vermektedir. Bölge adliye mahkemelerinde bulunan ceza dairelerinin sayısı dikkate alındığında, başkanlar kurulunun toplanması ve karar alınmasında zorluklar yaşanabileceği değerlendirilerek, dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulunun itiraz incelemesini yapması hükme bağlanmıştır. Bölge adliye mahkemesi başkanı, 5235 sayılı Kanun'un 34. maddesi gereğince aynı zamanda bu kurula başkanlık edecektir. Değişiklik uyarınca itirazları incelemek üzere görev yapacak ceza daireleri başkanlar kurulunun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenecektir. Buna göre, itirazı incelemek üzere oluşturulan ceza daireleri başkanlar kurulunun; üyelerinin belirlenmesi, görev süreleri, toplantı gündemi ve tarihinin tespiti, dosyanın ve itiraz edilen karara ilişkin raporun sunulması, toplantı ve karar verme usulü, kararın yazımı ve süresi ile kabul kararları uyarınca yapılacak işlemlere ilişkin hususlar görüştürülerek;

1- Üyelerin Belirlenmesi ve Görev Süreleri:

İtirazı incelemek üzere oluşturulan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu (bundan sonra başkanlar kurulu olarak anılacaktır), bölge adliye mahkemesi başkanının başkanlığında, 1 asil üyesi kararına itiraz edilen dairesinin başkanı, 3 asil ve 2 yedek üyesi ise her adli yıl başlangıcında, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunca numara olarak belirlenen ceza dairesi başkanlarından oluşur. Başkanlar kurulu üyeleri her adli yıl başlangıcı esas alınmak suretiyle 1 yıl süreyle ve yeni üyeler belirleninceye kadar görev yaparlar.

2- Toplantı Gündemi ve Tarihinin Tespiti:

Başkanlar kurulunun toplantı gündemi ve tarihini, bölge adliye mahkemesi başkanı belirler. İtiraz edilen dosya, başkanlar kuruluna gelmesinden itibaren en geç 2 ay içinde başkanlar kurulu gündemine alınır ve hazırlanan rapor, toplantı tarihinden en az 2 gün önce başkanlar kurulu üyelerine dağıtılır.

3- Dosyanın ve İtiraz Edilen Karara İlişkin Raporun Sunulması:

Kararına itiraz edilen dairesinin başkanı veya görevlendireceği üye tarafından başkanlar kuruluna sunulmak üzere bir rapor hazırlanır. Söz konusu rapor ve itiraz edilen karara ilişkin dosya münderecatı, kararına itiraz edilen dairesinin başkanı tarafından başkanlar kurulunun bilgisine sunulur.

4- Toplantı ve Karar Verme Usulü:

Başkanlar kurulu üye tam sayısı ile toplanır ve salt çoğunlukla karar verir. Başkanlar kurulunda kararına itiraz edilen daire başkanının üye olması, kararlara katılmasına ve oy kullanmasına engel teşkil etmez. Bölge adliye mahkemesi başkanının hukuki veya fiili nedenlerle görevi başında bulunamaması durumlarında, başkanlar kurulu başkanlığı görevine, kararına itiraz edilen daire başkanı dışındaki başkanlar kurulu üyelerinden en kıdemlisi vekâlet eder. Daire başkanının hukuki veya fiili nedenlerle görevi başında bulunamaması ya da bölge adliye mahkemesi başkanlığına vekâlet ettiği durumlarda ise başkanlar kurulu başkanının görevlendireceği yedek üyelerden biri başkanlar kuruluna katılır.

308/A maddesinde, bölge adliye mahkemelerinde bulunan ceza dairelerinin sayısı dikkate alındığında, başkanlar kurulunun toplanması ve karar almasında zorluklar yaşanabileceği değerlendirilerek, dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde HSK tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulunun itiraz incelenmesini yapmasının hükme bağlandığı, bölge adliye mahkemesi başkanının, 5235 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi gereğince aynı zamanda bu kurula başkanlık edeceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte, HSK kararında; itirazı incelemek üzere oluşturulan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun, bölge adliye mahkemesi başkanının başkanlığında, 1 asıl üyesi kararına itiraz edilen dairenin başkanı, 3 asıl ve 2 yedek üyesi ise her adli yıl başlangıcında, HSK Genel Kurulunca numara olarak belirlenen ceza dairesi başkanlarından oluşacağı, başkanlar kurulu üyelerinin her adli yıl başlangıcı esas alınmak suretiyle 1 yıl süreyle ve yeni üyeler belirleninceye kadar görev yapacakları, kararına itiraz edilen daire başkanının üye olmasının, kararlara katılmasına ve oy kullanmasına engel teşkil etmeyeceği, bölge adliye mahkemesi başkanının hukukî veya fiilî nedenlerle görevi başında bulunamaması durumlarında, başkanlar kurulu başkanlığı görevine, kararına itiraz edilen daire başkanı dışındaki başkanlar kurulu üyelerinden en kıdemlisinin vekâlet edeceği, daire başkanının hukukî veya fiilî nedenlerle görevi başında bulunamaması ya da bölge adliye mahkemesi başkanlığına vekâlet ettiği durumlarda ise başkanlar kurulu başkanının görevlendireceği yedek üyelerden birinin başkanlar kuruluna katılacağı hususları yer almaktadır.

5- Kararın Yazımı ve Süresi:

Başkanlar kurulu kararları karar tarihinden itibaren gerekçeli olarak 15 gün içinde bölge adliye mahkemesi başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi tarafından yazılır. Karara muhalefet olması halinde, muhalefet şerhi gerekçeli kararın tamamlanmasından itibaren 7 gün içinde yazılır.

6- Kabul Kararları Uyarınca Yapılacak İşlem:

7188 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 308/A maddesinde yapılan değişiklik, aynı Kanun'un 271/2. maddesine göre özel hüküm niteliğinde olduğundan 308/A maddesinde, "Kurulun itirazın kabulüne ilişkin kararları, gereği için dairesine gönderilir." hükmü nedeniyle verilen kabul kararları, kararın verildiği tarihten itibaren en geç 1 ay içinde gereği için ilgili daireye gönderilir.

5271 sayılı Kanun'un 308/A maddesi bağlamında, başkanlar kuruluna ilişkin yukarıdaki usul ve esasların belirlenmesine, Başkanlar kurulunun 3 asıl ve 2 yedek üyesinin ekteki listede numara belirlenen ceza dairesi başkanlarından oluşmasına (1. madde uyarınca başkanlar kurulunun görev süresi 1 yıl olarak belirlenmekle birlikte ilk kez oluşturulan başkanlar kurulu üyelerinin bir sonraki adli yıl başlangıcına ve her hâlikârda yeni üyeler belirleninceye kadar görev yapmalarına), 12/12/2019 tarihinde karar verildi.

HSK'nın bu Kararı ile CMK'nın 308/A maddesi birlikte değerlendirildiğinde; ceza dairesi sayısı dörtten az olan ceza daireleri başkanlar kurulu, bölge adliye mahkemesi başkanı ile tüm ceza dairesi başkanlarından oluşacak; ceza dairesi sayısı dörtten fazla olan ceza daireleri başkanlar kurulu ise, HSK tarafından görevlendirilen üç daire başkanı, bölge adliye mahkemesi başkanı ve kararına itiraz edilen daire başkanı olmak üzere beş kişiden oluşacaktır.

Bir görüşe göre; CMK'nın 308/A maddesi, dört üyenin de daire başkanları arasından bizzat HSK tarafından ismen belirlenmesini/görevlendirilmesini gerektirdiği halde, HSK Kararında ceza daireleri başkanlar kuruluna katılacak daire başkanlarının görev yerinin belirtilmesi ile yetinilerek ismen belirlenmemesi, Kanun'da bölge adliye mahkemesi başkanının ceza daireleri başkanlar kuruluna başkanlık edeceği yazılı olmamasına rağmen, HSK Kararında bölge adliye mahkemesi başkanının kurula başkanlık edeceğinin öngörülmesi ve (HSK Kararındaki genel görevlendirme nedeniyle) kararına itiraz edilen daire başkanının kurula doğrudan katılımı nedenleriyle, bölge adliye mahkemesi başkanı ve kararına itiraz edilen daire başkanının katılımı ile oluşan başkanlar kurulu, kanuna aykırı teşekkül etmiş bir mahkeme olacak ve bu şekilde oluşan mahkemenin vereceği kararlar da mutlak surette hukuka aykırı olacaktır³⁸.

CMK'nın 308/A maddesinde açıkça, bölge adliye mahkemesi başkanından bahsedilmeden daire sayısı dörtten fazla bölge adliye mahkemelerinde HSK tarafından belirlenen *"dört üyeden oluşan başkanlar kurulu bu incelemeyi yapar."* denilerek, sanki bölge adliye mahkemesi başkanının bu kurula katılmayacağı öngörüldüğü düşünülebilir. Ancak, bu düzenlemeyi, 5235 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi ile birlikte değerlendirmek gerekir. 5235 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesinde bölge adliye mahkemesi başkanının görevleri arasında, ceza daireleri başkanlar kuruluna başkanlık etmek sayılmıştır. CMK'nın 308/A maddesine göre, itirazları inceleme görevi verilen bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu ile 5235 sayılı Kanun'un 35'inci maddesinde görevleri sayılan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu, farklı kurullar değildir. Bununla birlikte, CMK'nın 308/A maddesi ile 5235 sayılı Kanun'un 35'inci maddesinde yer alan *"Başkanlar kurulu eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir."* cümlesi

³⁸ KAYMAZ, [https://www.indyurk.com/node/127201/t%C3%BCrkiyeden sesler/itirazlar%C4%B1-inceleleyen-b%C3%B6lge-adliye-mahkemesiba%C5%9Fkanlar-kurulunun_erişim:10.6.2020](https://www.indyurk.com/node/127201/t%C3%BCrkiyeden%20sesler/itirazlar%C4%B1-inceleleyen-b%C3%B6lge-adliye-mahkemesiba%C5%9Fkanlar-kurulunun_erişim:10.6.2020).

birlikte yorumlandığında, ceza dairesi sayısı dörtten az olan ceza daireleri başkanlar kuruluna, bölge adliye mahkemesi başkanı ile kararına itiraz edilen ceza dairesi başkanı dahil olmak üzere, tüm ceza dairesi başkanlarının katılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle, 5235 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi gereğince, bölge adliye mahkemesi başkanının ceza daireleri başkanlar kuruluna başkanlık etmesi gerekir; aksine uygulama kanuna aykırı olacaktır. Bununla birlikte, HSK tarafından dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde itirazları inceleyecek başkanlar kurulu üyeleri belirlenirken; daire adı anılarak görevlendirme yapılması (örneğin; 1, 2 ve 3'üncü Ceza Dairesi Başkanları) ve yasal bir engel bulunmaması nedeniyle, kararına itiraz edilen dairenin başkanının da heyete dâhil olacağına HSK kararında belirtilmesi suretiyle heyetin oluşturulmasında bir hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendiriyoruz. Zira, HSK kararı ile yapılan uygulamanın CMK'nın 308/A maddesinde yer alan "*Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan ceza daireleri başkanlar kurulu*" ifadesi ile çelişen bir yönü bulunmamaktadır; daha önce HSK tarafından yapılan bir atama ile bölge adliye mahkemesi ceza dairesi başkanı olarak atanmış olan hakimler arasından belirlenen üçtün, yine HSK tarafından ceza daireleri başkanlar kurulu üyesi olarak bir yıllık süre ile görevlendirmesinde ve (*ceza dairesi sayısı dörtten az olan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna kararına itiraz edilen daire başkanının da katılacağı göz önünde bulundurulduğunda*) kararına itiraz edilen ceza dairesi başkanının da incelemeyi yapacak heyete dahil edilmesinde bir hukuka aykırılık bulunmadığını, bu şekilde yapılan görevlendirmenin, itiraz merciini kanuna aykırı teşekkül etmiş bir mahkeme konumuna getirmeyeceğini değerlendiriyoruz.

C. İncelemenin Şekli, Süresi ve Kapsamı

CMK'nın 308/A maddesinde yer alan "*Başkanlar kurulunun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esasları, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.*" hükmü kapsamında alınan HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı Kararında, ceza daireleri başkanlar kurulunun itiraz incelemesinde uyacakları usul ve esaslar şu şekilde düzenlenmiştir: Başkanlar kurulunun toplantı gündemi ve tarihini, bölge adliye mahkemesi başkanı belirleyecek; itiraz edilen dosyanın başkanlar kuruluna gelmesinden itibaren en geç 2 ay içinde başkanlar kurulu gündemine alınacak ve hazırlanan rapor toplantı tarihinden en az 2 gün önce başkanlar kurulu üyelerine dağıtılacaktır. Müteakiben, söz konusu rapor ve itiraz edilen karara ilişkin dosya, kararına

itiraz edilen dairenin başkanı tarafından başkanlar kurulunun bilgisine sunulacak ve başkanlar kurulu üye tam sayısı ile toplanıp salt çoğunlukla karar verecektir. Başkanlar kurulu kararları, karar tarihinden itibaren gerekçeli olarak 15 gün içinde bölge adliye mahkemesi başkanı veya görevlendireceği kurul üyesi tarafından yazılacak, muhalefet şerhleri ise gerekçeli kararın tamamlanmasından itibaren 7 gün içinde yazılmış olacaktır. CMK'nın 271/2'nci maddesine göre, itirazı inceleyen merciin, itirazı yerinde görürse, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar vermesi kuralının istisnası CMK'nın 308/A maddesinde düzenlendiğinden, ceza daireleri başkanlar kurulu itirazın kabulüne karar vermekle yetinecek; itiraz konusu hakkında bir karar vermek üzere, verilen kabul kararlarını, kararın verildiği tarihten itibaren en geç 1 ay içinde gereği için ilgili daireye gönderilecektir.

“İtiraz Nedenleri” bahsinde belirttiğimiz üzere, istinaf incelemesinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairesince hükmün maddi ve hukuki yönünün birlikte incelenmesi nedeniyle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, ceza dairesinin kararındaki maddi veya hukuki hatalardan kaynaklı hukuka aykırılıklar yönünden itirazda bulunulabilecektir. Bu kapsamda, itiraz incelemesini yapacak bölge adliye mahkemesi ceza dairesi de itiraza konu kararda maddi ve hukuki hatalardan kaynaklı hukuka aykırılıkların mevcut olup olmadığını dosya üzerinden inceleyecek ve itirazı yerinde görürse, itirazın kabulüne ilişkin karar vererek, gereği için dairesine

gönderecektir³⁹. İtirazı yerinde görmezse, itirazın reddine karar verecektir⁴⁰.

³⁹ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulunun itirazın kabulüne ilişkin 20.1.2020 tarihli ("Karar No" kapatılmış olduğu için verilememiştir.) bir kararı şu şekildedir: "...Ceza dairesi başkanlar kurulunca çözümlenmesi gereken uyumsuzluk tehdit suçu ile hakaret suçunun beraber işlenmesi halinde hakaret suçundan da uzlaştırma yapılması nedeniyle bozma kararı verilip verilemeyeceğidir. İncelenen dosya kapsamından; Tehdit ve hakaret suçlarının birlikte işlendiği, hakaret suçunun öncesinde uzlaşmaya tabi olduğu, tehdit suçundan 6763 Sayılı Kanununun 34. maddesi ile değişik CMK'nın 253 maddesi uyarınca uzlaştırma hükümlerinin uygulanacağı, uzlaştırma önerisinin yapıldığı tarihte CMK'nın 253/3 maddesinin engel bulunduğu, yeni düzenleme karşısında hakaret suçundan da uzlaştırma önerisinde bulunulması gerektiği anlaşılmakla, TCK'nın 2. ve 7. Maddeleri gözetilerek sanık ile katılanlar arasında hakaret suçundan uzlaştırma önerisinin yapılması gerektiğinden bahisle bozma kararı verilmesi gerektiği gözetilerek itirazın kabulüne karar vermek gerekmiştir.

KARAR : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 02/01/20 tarih ve 2020/ sayılı Ankara Bölge Adliye Mahkemesi xx. Ceza Dairesinin 19/12/20 tarih, 2018/xx Esas, 2019/xx Karar sayılı istinaf başvurusunun esastan reddine dair itirazının CMK'nın 308/A maddesi uyarınca KABULÜNE,

2-Karar örneğinin Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

3-Dosyanın Ankara Bölge Adliye Mahkemesi xx. Ceza Dairesine iadesine, Dair, 20/01/2020 tarihinde CMK'nın 308/A maddesi uyarınca oy birliğiyle kesin olarak karar verildi."

⁴⁰ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulunun itirazın reddine ilişkin 20.1.2020 tarihli ("Karar No" kapatılmış olduğu için verilememiştir.) bir kararı şu şekildedir: "...İtirazı konu somut olaya bakıldığında, 16/11/2015 tarihinde işlediği tehdit ve hakaret suçundan mahkum olan sanık xx hakkında sabıkasındaki Konya xx. Asliye Ceza Mahkemesinin TCK 157/1 maddesine muhalefetten 2 yıl hapis ve 2.000 TL adli para cezası içeren 06/06/2013 tarihinde kesinleşip 27/11/2014 tarihinde infaz edilen 10/03/2009 gün ve 2006/xx esas 2009/xx karar sayılı ilamının tekrirüne esas alındığı, çünkü sabıkadaki kesinleşen ilamın infaz tarihi olan 27/11/2014 tarihinden itibaren 3 yıllık süre dolmadan 16/11/2015 tarihinde bu dosyaya konu suç işlediği, sabıkasındaki tekrirüne esas alınan ilama konu suç 02/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun ile uzlaşma kapsamına alınmış olsa da, ilamdaki ceza daha önce infaz edildiğinden xx'm 16/11/2015 tarihinde işlediği bu dosyaya konu suç nedeniyle hakkındaki tekrir hükümlerinin uygulanmasının yürürlükteki mevzuata ve yargısal içtihatlarla uygun olduğu kanaatine varıldığından Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının reddine karar verilmesi gerekmiştir.

KARAR : Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1-Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının 02/01/20 tarih ve 2020/xx sayılı Ankara Bölge Adliye Mahkemesi xx. Ceza Dairesinin 11/12/2019 tarih, 2018/xx Esas, 2019/xx Karar sayılı istinaf başvurusunun esastan reddine dair itirazının CMK'nın 308/A maddesi uyarınca REDDINE,

2-Karar örneğinin Ankara Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

3-Dosyanın Ankara Bölge Adliye Mahkemesi xx. Ceza Dairesine iadesine, Dair, 20/01/2020 tarihinde CMK'nın 308/A maddesi uyarınca oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.

Kurulun verdiği kararlar kesindir.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının itirazları ile bağlı olup olmadığı sorusu akla gelmektedir. CMK'nın 308/A maddesinde bu konuda bir düzenleme bulunmamaktadır. Benzer bir olağanüstü kanun yolu olan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yoluna ilişkin 1412 sayılı CMUK ve 5271 sayılı CMK dönemine ilişkin uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun itiraz nedenleri ile bağlı olmadığı yönündeki içtihatların istikrar bulduğu görülmektedir⁴¹. Kanaatimizce, Kanun'da bu kanun yoluna başvurulabilecek nedenlerin sınırlı sayıda gösterilmemiş olması, ceza yargılamasının asıl amacının maddi gerçeğe ulaşmak olması, kanun yollarının öngörülüş amacının adli hataların ve dolayısı ile hukuka aykırılıkların giderilmesini sağlamak olması hususları göz önünde bulundurularak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun izlediği yol gibi, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun da itiraz nedenleri ile bağlı olmaksızın inceleme yapması gerekir.

SONUÇ

İstinaf mahkemesinin kesin nitelikteki hatalı kararlarının düzeltilmesi ihtiyacına binaen, 20.7.2017 tarihli ve 7035 sayılı Kanun ile CMK'ya eklenen "Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi" başlıklı 308/A maddesinin ilk hâlindeki en büyük eksiklik, kararına itiraz edilen dairenin, itiraza ilişkin vereceği ret kararının kesin nitelikte olması; itirazın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında olduğu gibi, daire tarafından itirazın yerinde görülmemesi durumunda nihai karar verilmek üzere, dosyanın kararı veren merci dışında bir mercie gönderilmesi yönünde düzenleme yapılmamasıdır. Bu nedenle, Kanun'un ilk halindeki düzenleme söz konusu kanun yolunu etkili bir başvuru yolu olmaktan çıkartmaktaydı. Maddenin yaklaşık iki yıllık uygulaması sırasında belirttiğimiz bu eksikliğin görülmesi

⁴¹ YCGK'nın 22.10.2013, 2012/1298 Esas ve 2013/418 Karar sayılı ilamı: "Yargıtay C.Başsavcılığınca gösterilen itiraz nedeniyle bağlı olunup olunmadığı hususunda gerek 1412 sayılı CMUK'nda, gerekse 5271 sayılı CMK'nda herhangi bir açıklık bulunmamakla birlikte, Ceza Genel Kurulunun 24.03.2009 gün ve 212-67, 11.04.2006 gün ve 55-115 ile 22.2.1988 gün ve 18 sayılı kararlarında vurgulandığı gibi, bu güne kadar istikrarlı olarak sürdürülen uygulamaya göre Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca gösterilen itiraz nedenleri ile bağlı olmadan, itiraza gelinen sanık ve suç ile ilgili olarak inceleme yapmak ve tespit ettiği tüm hukuka aykırılıkları bozma nedeni yapabilmektedir." <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasi> IstemciWeb/pf/sorgula.xhtml, erişim: 15.6.2020

üzerine, 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 308/A maddesinde köklü değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeye göre; dairenin itirazı yerinde görürse kararını düzeltmesi, yerinde görmezse dosyayı itirazı incelemek üzere ceza daireleri başkanlar kuruluna göndermesi sağlanmaktadır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yoluna, bu yolun adı ile mütenasip olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı dışında kimse başvuramaz. CMK'nın 308/A maddesinde ise, itiraz yetkisi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı makamına verilmiştir; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığında görevli tüm savcılar tarafından bu yetki kullanılabilir. Gerek CMK'nın "Kanun Yolları" başlıklı Altıncı Kitabının "Olağanüstü Kanun Yolları" başlıklı Üçüncü Kısımının Birinci Bölümünün başlığının "*Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi*" olması, gerek CMK'nın 308'inci maddesinin başlığında ve madde metninde "*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtiraz Yetkisi*" ifadesinin kullanılması hususları göz önünde bulundurulduğunda, bölüm başlığı ile aynı bölüm altında düzenlenen benzer nitelikteki kanun yolları arasında uyum sağlanması açısından, istisnai olarak başvurulabilecek söz konusu olağanüstü kanun yoluna müracaat yetkisini sadece bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısına verecek şekilde bir yasal düzenleme yapılmasının daha yerinde olacağını değerlendiriyoruz.

CMK'nın 308/A maddesinde; dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde HSK tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden oluşan başkanlar kurulunun bu incelemeyi yapacağı, başkanlar kurulunun bu maddeye ilişkin çalışma usul ve esaslarının, HSK tarafından belirleneceği düzenlenmiştir. Maddenin verdiği bu yetkiye dayanarak HSK Genel Kurulunca alınan 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı kararı ile CMK'nın 308/A maddesi birlikte değerlendirildiğinde; ceza dairesi sayısı dörtten az olan ceza daireleri başkanlar kurulu, bölge adliye mahkemesi başkanı ile tüm ceza dairesi başkanlarından oluşacak; ceza dairesi sayısı dörtten fazla olan ceza daireleri başkanlar kurulu ise, HSK tarafından görevlendirilen üç daire başkanı, bölge adliye mahkemesi başkanı ve kararına itiraz edilen daire başkanı olmak üzere beş kişiden oluşacaktır.

CMK'da, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı yoluna başvurulabilecek nedenler tek tek sayılmamıştır. İstinaf incelemesinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairesince hükmün maddi ve hukuki yönü birlikte incelenmektedir. Bu nedenle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, ceza dairesinin kararındaki maddi veya hukuki hatalardan

kaynaklı hukuka aykırılıklar yönünden söz konusu kanun yoluna başvurulması mümkündür.

CMK'da bu kanun yoluna başvurulabilecek nedenlerin sınırlı sayıda gösterilmemiş olması, ceza yargılamasının asıl amacının maddi gerçeğe ulaşmak olması, kanun yollarının öngörülüş amacının adli hataların ve dolayısı ile hukuka aykırılıkların giderilmesini sağlamak olması hususları göz önünde bulundurularak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı yolunda Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun izlediği yol gibi, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun da itiraz nedenleri ile bağlı olmaksızın inceleme yapması gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Çetin: “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı İtirazı (CMK md.308)”, **Ceza Hukuku Dergisi**, C. 2, Sa. 5, s. 112-113.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016.
- ÇAĞLAR, Selda: “Ceza Yargılamasında Bir Kanun Yolu Olarak İstinaf”, **Legal Hukuk Dergisi**, Yıl 4, Sa. 41, s. 1375-1393.
- ÇİNKO, M. Sıddık: “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C.3 Sa. 141, s. 96-101.
- İNAN, Kubilay: **Ceza Yargılamasında Yasayolları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
- KAYMAZ, Seydi: “İtirazları inceleyen bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulunun oluşumu hukuka aykırıdır” https://www.indyturk.com/node/127201/t%C3%BCrkiyeden_sesler/itirazlar%C4%B1-inceleyen-b%C3%B6lge-adliye_mahkemesiba%C5%9Fkanlar_-kurulunun_erişim:10.6.2020.
- KUNTER, Nurullah: “Hukuki Hatayı Gidermek İçin Ceza Muhakemesinin Yenilenebilmesi Sorunu”, **Yargıtay Dergisi**, C. 13, Sa. 3, s. 201-208.

- KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe: **Muhakeme Hukuku Dah Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, 18. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2010.
- ÖZBEK, V. Özer: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
- ÖZBEK, V. Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 19. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- ÖZGEN, Eralp: **Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi**. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 1968.
- ÖZTÜRK, Bahri/ERDEM, M. Ruhan: **Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- ÖZTÜRK, Bahri: **Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.
- SARIGÜL, A. Tanju: **Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf**, 3. Baskı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2017.
- SOYASLAN, Doğan: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 5. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- ŞAHİN, Cumhur: **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan: **Ceza Muhakemesi Hukuku I**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.
- ŞAHİN, Cumhur/GÖKTÜRK, Neslihan: **Ceza Muhakemesi Hukuku II**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008.
- TOSUN, Öztekin: “Temyiz Kararlarına Karşı Kanunyolları”, **Ceza Adaleti Reformunun İlkeleri Sempozyumu II, Kanun Yolları. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1866**, Yıl 1973, s. 133-134.
- TOSUN, Öztekin: **Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt II**, 2. Baskı, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976.
- ÜNVER, Yener/HAKERİ, Hakan: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı,

Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe: **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.

YENİSEY, Feridun/OKTAR, Salih: **Alman Ceza Muhakemesi Kanunu StrafprozeBordnung (StPO)**, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2015.

YURTCAN, Erdener: **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2008.

YÜCE, T. Tufan: **Türk-Alman Ceza Muhakemeleri Hukukunda Kanun Yolları**, Ötüken Yayınevi, Ankara, 1967.